

היכלי תורה

שיעורי תורה
רשק

ערש"ק פרשת משפטים כו שבט תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: בבא קמא נד ירושלמי: קידושין יח

ויקח משה חצי הדם...

ברש"י: מי חלקו, בא מלאך וחלקו.

לכאורה צריך לומר שהכרחו של רש"י לפרש כי מלאך היה זה שחלק את הדם, מאחר דקיימא לן אי אפשר לצמצם, ואם כן איך חלקו את הדם לשני חלקים שווים, בעל כרחך שמלאך בא וחלקו. ויש לתמוה, שהרי למאן דאמר זה הסובר אי אפשר לצמצם הקשו בגמרא (בכורות יז:): ממדת מזבח וממדת כלים, איך צמצמו ועשו את המזבח וכלי המשכן במדותיהם המדויקות. ותירצו שם בגמרא, דרחמנא אמר עביד, ובכל היכי דמצי למיעבד ניחא ליה, כלומר, שהציווי היה לכוון בעשיית כלי המקדש ככל שידם מגעת לעשות במדתם המדויקת, ואפילו אם בתוצאה הסופית היו הכלים שלא בצמצום גמור, כל שהיה אי הדיוק מעבר ליכלתם לצמצם לדייק, לא איכפת לנו בזה. גם בחלוקת הדם באגנות, למה לו רש"י לפרש כי מלאך בא וחלקו, והלא למאן דאמר אפשר לצמצם אפשר לצמצם אפשר לעשות כן גם בידי אדם, ואילו למאן דאמר אי אפשר לצמצם, לא נדרש כלל דיוק בחלוקה מעבר למה שיכולים היו להגיע אליו בידי אדם.

אולם יישוב לזה נלמד מהתרגום שתרגם את הפסוק 'ויקח משה את הדם ויזרק על העם' ונסיב משה ית דמא וזרק על מדבחא לכפרא על עמא, והיינו שגם זריקת הדם על העם לא היתה על העם כי אם על המזבח. מאחר ששני חצאי הדם היו מיועדים לזריקה על המזבח היה בשניהם הדין של 'דם מהפר יקבלנו' שצריכה להיות קבלת הדם במזרק מיד בעת נזילתו מצואר הקרבן בעת השחיטה.

בידי אדם אין שום אפשרות להגיע להערכה בעת נזילת הדם איזה חלק מן הדם כבר יצא, וכמה עתיד עדיין לצאת, כדי שיוכל לתת מתחת לצואר הפר מזרק אחר בדיוק ברגע שנסתיימה יציאת מחצית הדם הראשונה והחלה יציאת המחצית השנייה.

לכן הוכרח רש"י לפרש שבא מלאך וחלקו, שרק מלאך יכול היה לכוון לשער מתי צריך היה להפסיק את קבלת הדם במזרק הראשון ולהתחיל לקבלו במזרק השני, כדי שיהיו בשניהם חלקים שווים זה לזה.

ע"פ מהרי"ל דיסקין

נושאי הדף בעלון

- אוכל לדגים לפני שהוא אוכל.....בבא קמא נד
- משלוח מנות בכסף.....בבא קמא נד
- תענית כשרואה יום כפור בחלום.....בבא קמא נה
- האם קטן חייב להעיד שהוא גדול.....בבא קמא נה
- גידול מיני דגים חדשים.....בבא קמא נו
- כיבוי הגז ביו"ט ע"י הרתחת כלי עם מים.....בבא קמא נו
- נתינת צדקה באמצע הלימוד או התפילה.....בבא קמא נו
- הזיק חומש אחד מחמשה חומשי תורה של חבירו.....בבא קמא נו
- השתתפות שכנים בדמי הגג למניעת התפשטות שריפה.....בבא קמא נח
- השתתפות בדמי שמירה.....בבא קמא נח
- הסתרת מעשיו הטובים.....בבא קמא נט
- בגדי לבן בשבת.....בבא קמא נט
- ניתוחי מתים להצלת נפשות.....בבא קמא ס
- כפתור ופרח.....עמוד 5

אוכל לדגים לפני שהוא אוכל

בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' יז) כתב, שחיה בכלל בהמה בכל מקום ואפילו עוף במשמע לענין איסורים, וכמבואר בסוגיין, אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור וכו', לפריקה לחסימה לכלאים ולשבת, וכן חיה ועוף כיוצא בהם, וכתב שבפרט לענין צער בעלי חיים וכדתנן בסוגיין.

ולפי"ז כתב שצריך להקדים מזונותיהם לפני שהוא עצמו אוכל, ואעפ"י שהרי דורשים (ברכות מ.) זאת מהפסוק (דברים יא טו) 'ונתתי עשב בשדך לבהמתך' ואח"כ 'ואכלת', ומשמע שמדובר רק בבהמה, מ"מ כל בעלי חיים שהם בני מלאכה הם בכלל זה וצריך להקדימם, ואף דגים נחשבים בני מלאכה, כמו שמצאנו (סנהדרין נט:) שרחבה עשה מלאכה בדגים, וא"כ צריך להקדימם לאכילתו.

ורק זבובים ופרעושים אינם נחשבים בני מלאכה, כמוש"כ היעב"ץ (שם סי' קי) שאזהרת צער בעלי חיים אמורה רק בבעלי חיים שהם בני מלאכה. ומ"מ כתב שעופות ודגים נחשבים בני מלאכה, ולכן אף אם נאמר שהחיוב לתת מאכל לבהמתו קודם שיאכל הוא, אמור רק בבעלי חיים שהם בני מלאכה, מ"מ דגים בכלל שהם בני מלאכה.

טעם נוסף כתב היעב"ץ, שדגים שהם ניצודים ועומדים הדין הוא שמזונותם עליך אף אם אינם בני מלאכה.

ובשו"ת באר משה (ח"ב סי' כח) כתב, שאף שמותר להאכיל דגים שבאקווריום בשבת, מ"מ כיון שאינו מוכרח ליתן להם מאכל בכל יום, אלא יכול להניח לפניו מערב שבת שיעור שיספיק להם לכל השבת זה עדיף, אבל אם שכח מותר להאכילם בשבת.

משלוח מנות בכסף

בשו"ת תרומת הדשן (סי' קיא) נשאל, בדין השולח לחבירו בפורים חלוקים וסדינים וכיוצא באלה, האם יוצא ידי חובת משלוח מנות. וכתב שמכיון שעיקר טעם משלוח מנות כדי שיהיה סיפק לכל אחד לקיים סעודת פורים כדת, אין יוצאים ידי חובה במשלוח מנות של חלוקים וסדינים. ועוד שלא מצינו בשום מקום שנקרא בשם מנות אלא דבר מאכל ומשתה. וכן דקדק הרמב"ם (מגילה פ"ב הט"ו) בלשונו, וכתב, חייב אדם לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלים. ונראה ששתייה בכלל אכילה. ואילו במתנות לאבינונים כתב הרמב"ם (שם הט"ז) וחייב לתת מתנות לעניים וכו', מעות או מיני תבשילים או מיני אוכלים. ומוכח שלגבי משלוח מנות סובר הרמב"ם שאינו יוצא אלא בדברי מאכל ומשתה.

אולם במטה משה (סי' תתריז) כתב, שגם האבל צריך לקיים משלוח מנות איש לרעהו, שאבל חייב בכל המצות (סוכה כה:). ודוקא בשר או מעות ישלח, ולא תפנוקים העשויים לשמוח בפורים, הוא לא ישלח, וגם אחרים לא ישלחו לו, כיון שלשמחה הם עשויים. וכן נהג מהר"ם, וכן הורה מהרי"ל.

ובשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קסג) כתב, השולח לחבירו מעות כסות וכלים למשלוח מנות, אם יוכל למוכרם מיד ולקנות לצורך סעודה מועיל, ובמגילה (ז:) אמרו, רב מרי שלח לרבה זנגבילא ופלפלי, שהנאה המביאה לידי מאכל כמאכל דמי.

בשו"ת פתחי שערים (סי' מז) כתב, שלכאורה יש לומר שיוצאים ידי חובת משלוח מנות בכסף, שהרי מעשר שני הנאכל בירושלים צריך להיות פרי מפורי וגידולי קרקע כמבואר בסוגיין, ועם כל זה יכול לחלל בירושלים כסף על פרוטות, מפני שיכול לקנות בהם צרכי אכילה. ושוב דחה זה לפי מה שכתבו האחרונים בשם בעל מנות הלוי, שצריך לשלוח דבר המביא לידי חיבה ורעות, ואם כן יש לומר שצריך להיות דבר הראוי לאכילה בעצמו, ולא מעות.

תענית כשרואה יום כפור בחלום

בשו"ע (או"ח סי' רפח ס"ה) כתב המחבר, ו"א שאין להתענות תענית חלום בשבת אלא על חלום שראהו שלשה פעמים. וי"א שבזמן הזה אין להתענות תענית חלום בשבת, שאין אנו בקיאים בפתרון חלומות לידע איזה טוב ואיזה רע. והעולם אומרים שנמצא בספרים קדמונים שעל שלשה חלומות מתענים בשבת, ואלו הן, הרואה ס"ת שנשרף, או יוה"כ בשעת נעילה, או קורות ביתו או שיניו שנפלו, וי"א הרואה יוה"כ אפילו שלא בשעת נעילה. ועיי"ש בשו"ע על חלומות נוספים.

בכף החיים (שם ס"ק נח) כתב בשם מהר"י חאגיז בספר קרבן מנחה (סי' שפו) שקורא תגר על זה, ואומר שלא מר בריה דרבינא חתים עלה, [אין לזה מקור נאמן] ודברי נשים הם אלו שאומרות שהרואה בחלומו את יום כפור סימן ורמז שילך וינשא עם העפר [ימות]. ואני כשרואה אחד מאלו עושה יו"ט, שהרי אמרו העונה אמן יהא שמייה רבא בחלום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, א"כ כשרואה יוה"כ רמז שמתכפרין לו עונותיו, וכ"ש בשעת נעילה, והקורא בתורה עולמו רואה בחייו, והמתענה על אלו בשבת נראה שלא מספיק לו תענית אחת, משום שביטל עונג שבת בשביל זה. והרי אם רואה תיבת הספד בחלום חסו עליו משמים כ"ש אלו.

אמנם הביא הכף החיים בשם פוסקים שכתבו, שאין לסמוך על דברי מהר"י חאגיז אלו, כיון שהפוסקים והשו"ע כתבו בפסקיהם חשובים כמו דברים המקובלים, וכיון שהם קבלה נקבל אפילו שלא מצאנו טעם לזה, וכתב שכך ההלכה.

בברכי יוסף (שם) כתב, האחרונים נחלקו שאין להתענות באלו, וכן אני בענייני מורה ובא, זולת אם נפשו עגומה.

ובמשנה ברורה (ס"ק טו) כתב, שאין להתענות בשבת א"כ התענית עונג לו, כגון שנפשו עגומה עליו וכשיתענה ימצא נחת רוח, אבל אם הוא אדם שלא מקפיד בחלום רע, או שהתענית קשה עליו ומצטער יותר בתעניתו ממה שמצטער בפחד החלום, אסור להתענות בשבת, ובשם של"ה כתבו האחרונים, שאף באלו הג' היה רגיל על הרוב לפסוק שלא להתענות בשבת, אלא יתענה ב' ימים בחול נגד יום השבת ויום ראשון שאחריו.

האם קטן חייב להעיד שהוא גדול

במנחת חנוך (מצוה ד אות יד) כתב להסתפק על קטן שנולד בראש חודש, ולאחר י"ג שנים כשנעשה בן י"ג שנה, ראה הלבנה ביום ל', והוא בא להעיד שראה הלבנה, וממילא ע"י עדותו נעשה בן י"ג ונהיה גדול, האם הוא נאמן, כיון שאם יקבלו עכשיו את עדותו ויקדשו בית דין את החודש, יהיה למפרע ראש חודש היום וגם אתמול בלילה היה ראש חודש, ובראש חודש הרי הוא נעשה גדול, כי בראש חודש הוא בן י"ג, ומקדשין על ידו. או שמא כיון שעכשיו הוא קטן, ובשעת דרישה וחקירה עודו קטן ואינו כשר להעיד, אין מקבלים עדותו.

לאחר שדן אם עדות כזו היא בכלל עדות שאתה יכול להזימה כתב, נראה לי שהברירה ביד בית דין, אם רוצים מקבלים עדותן ומקיימים מצות קידוש על הראיה, כיון שנעשים גדולים למפרע בשעת ראיה והגדה, אך אם בית דין רוצים לא יקבלו עדותן משום שלעת עתה קטנים הם, ועל זה אינם מצווים לקבל עדים שע"י הקידוש יהיו למפרע עדים, והחיוב הוא רק על עדים כשרים, אבל כאן שלעת עתה אינם עדים, וכי מוטל על בית דין שיעשו אותם לעדים, זה אין סברא כלל.

בספר פתחי שערים (הארענבלאס, שנת תר"ע, זמנים אות כו) כתב לפי זה לדון אם הקטן שראה את הלבנה חייב להעיד על כך, ואם אינו מעיד הרי הוא בכלל 'אם לא יגיד ונשא עונו' או שמא כיון שכעת הוא קטן אינו חייב להעיד.

גידול מיני דגים חדשים

בשׁו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' רלה) נשאל, אודות מגדלי הדגים שכדי לבא לידי רווחים במזמון ממצויאים מינים חדשים בדגים, הן בדגי נוי, הן בדגי אכילה, וזה ע"י שמכניסים מינים שונים של דגים לבריכה אחת, ונולדים מינים משונים מאד הן בצורתם החיצונית והן בצבעים, והן בטעמים טובים, וצוברים עי"ז הון גדול, ועיקר השאלה בנדון איסור הרבעה במין דגים בכלל.

והשיב, הנה ביסוד איסור דאורייתא של 'בהמתך לא תרביע כלאים', אשר כל מיני בעלי חיים בכלל, פשוט מאד להלכה שאין דגים בכלל איסור הרבעת כלאים, כמבואר בראשונים ובלשון הרמב"ם (כלאים פ"ט ה"א), שאיסור זה אינו אלא בבהמה בחיה ובעוף ואפילו במיני חיה שבים, ומשמע שרק בחיה שבים יש איסור זה אך לא בדגים שבים.

ומכל מקום כתב שצ"ע להלכה אם עפ"י דין מותר לעשות דבר זה, שאף שאין בזה לאו ומלקות של הרבעה, מ"מ כיון שטעם איסור הרבעת כלאים הוא משום שאסור לשנות מעשי בראשית ולברא מינים חדשים שלא היו ביצירת בראשית, כמש"כ הרמב"ן פרשת קדושים (ויקרא י"ט) וזה הטעם הרי יש גם בנדון זה, וכמבואר בחת"ס (יו"ד סי' רפז) שרצה להכריע בכעין זה לאיסור הרכבה באילני סרק, אלא שסיים שאין לנו עסק בנסתרות טעם הרמב"ן משום עירוב כוחות עליונים.

אבל כאן בדגים הוא חמור מזה, כיון שזה פשטות הענינים שלא לברא מינים חדשים לגמרי שלא נבראו בתחלה, ואסור לשנות מעשי בראשית בבריאת מין חדש שייך ג"כ בזה. וכעין זה כתב המהר"ל מפראג בספרו באר הגולה, שהשפטים מכחישים פמליא של מעלה, כיון שעושה דברים שאינם מיסוד הבריאה ויצירה בששת ימי המעשה ומחדשים צורות שלא היו אז, ולכן הייתי אומר שגם העסק בספר יצירה יאסר, ומ"מ קמ"ל שעפ"י ספר יצירה מותר, כיון שהיה להם לחז"ל מסורה מה מותר לעשות ומה אסור.

ומ"מ סיים וכתב, בנדון דידן יש מקום לצדד שגם מהטעם של שינוי מעשה בראשית אולי לא שייך לאיסור, וכתב, לבי אומר שבים שישנם חיות ורמש רבבות, ושטים שם דגים שונים ומשונים שלפי מציאות זה של בריות הים ורבי רבבות דגים וחיות, זה בלתי אפשרי שלא יהיו גם הרכבות מין במין אחר שיוצאים מזה מינים חדשים, א"כ לא הקפיד בורא כל עולמים ב"ה ע"ז בדגים כלל, ע"כ יראה שאין בידינו למחות בזה בחזק יד, אמנם אם משנת חסידים לעסוק בזה לכתחילה פרט זה עדיין צ"ע, ונקיי הנפש ודאי אין עוסקים בזה.

כיבוי הגז ביו"ט ע"י הרתחת כלי עם מים

בשׁו"ת אבן ישראל (ח"ט סי' סב) כתב, שמוותר להעמיד קומקום מלא מים על הגז ביו"ט כדי שיגלוש מהמים על הגז ויכבה את האש, משום שאין זה אלא גרמא.

וביאר שאין לחשוש בזה עפ"י המבואר בתוס' בסוגיין (ד"ה אילימא) שאין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר או הדבר אצל האש, שאין זה אלא לענין חיוב תשלומין שבשני האופנים האלו חייב, אך אין זה נחשב לחיצוי אלא לממונו, ולכן הרי זה כגרם כיבוי ומוותר ביו"ט.

בשׁו"ת אור לציון (פ"ג סי' כ) כתב, שמעיקר הדין אפשר להקל לגרום כיבוי להבת הגז בדרך זו, ומוותר גם לסגור את כפתור הגז לאחר שכבתה הלהבה, אולם העושה כן יש לו להזהר בכמה דברים, כדלהלן: א. אין היתר זה אלא כשצריך למים חמים, ואין לו מים חמים מוכנים במיחם וכדומה, שאז מניח המים בשביל שצריך להם. ב. צריך להזהר שבשעה שנותן את הכלי המלא על הכיריים שלא ישפכו מים ויכבו את האש. ג. צריך להזהר שלא להזיז את הכלי בשעת רתיחתו, וכתוצאה מכך ישפכו מים מכוחו ויכבו את האש, ובכל אופן לכתחילה טוב להמנע מלכבות את להבת הגז על ידי גרמא זו, ומוותר לגרום את כיבוי הלהבה על ידי פתיחת חלון נגדה, ובלבד שבשעה שפותח אין הרוח נושבת.

נתינת צדקה באמצע הלימוד או התפילה

בסוגיין אמר רב יוסף שהעוסק במצות השבת אבידה פטור מלתת צדקה לעני, מפני שהוא עוסק במצוה.

בתשובות והנהגות (ח"ג סי' רפז) כתב ללמוד מכך, לענין עני שאוסף צדקה באמצע תפילת הציבור, שאין צריך להפסיק תפילתו משום כך.

אולם כתב שיש פוסקים הסוברים שרק העוסק במצות השבת אבידה ובשאר מצוות שבין אדם לחבירו, הרי הוא נפטר ממצווה אחרת שבין אדם לחבירו, אולם העוסק במצוה שבין אדם למקום, כגון העוסק בתפילה אינו נפטר משום כך ממצות צדקה שהיא מצוה שבין אדם לחבירו (עין שדי חמד מערכת העין כלל מה), ולפי"ז לכאורה יש לחייב ליתן צדקה לעני אף אם הוא אוסף באמצע התפילה, אולם למעשה כתב שלא מסתבר שמצוה שבין אדם לחבירו תהא חמורה יותר מבין אדם למקום, ולכן בק"ש לא יפסיק, אך בפסוקי דזמרה יפסיק ויתן, כיון שגם לדבר הרשות אדם מפסיק בפסוקי דזמרה, ובברכות ק"ש נהגו להקל.

ובשׁו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קנז) כתב בענין הכוללים ששוקדים אברכים יקרים על התורה במסירות נפלאה בהתמדה גדולה, וקורה לעתים קרובות, שבאים גבאי צדקה ומפסיקים את הלומדים עבור המגבית למענה באו, ואין ספק כי מצות צדקה היא לאין ערוך, אבל ע"י שניגשים לכל אברך בנפרד, מפסיקים ממשנתם, ומעלת לימוד התורה בהתמדה סדר שלם לא עלתה בידם, והנה אם היה בקשת הצדקה ממש צורך אותה שעה ויש ביד הנתבעים האמצעים לכך, ודאי פשוט שמבטלים ת"ת, ולאו דוקא מפני צדקה אלא גם מפני כל מצות עשה שבתורה.

אבל בנדון של מגביות אלו שעושים, על אף שהם צורך צדקה וחסד ממש ומוטלים גם על לומדי תורה קטני יכולת, מכל מקום כיון שהמדובר הוא באברכים צדיקים במעשיהם שאין רוצים להשתמט ממצוה זאת, ויתנו גם אחרי או לפני הסדר בלי שיפריעו להם כל פעם סדרי הלימוד, אלא משום נוחיות המתרימים הם באו דוקא בשעת הלימוד, באופן כזה פשוט שע"פ הלכה אין צריך לבטל סדר הכלל, ואינו דומה כלל להזדמנות מצוה דוקא בשעת הלימוד וא"א להתקיים ע"י אחרים.

בגליון 'כוכבי אור' (לך לך תשס"ט) הובא בשם בעל הברכת שאמר שחמיו בעל הדובב מישירים היה אומר: באים אלי אנשים ומטרידים אותי והדבר מפריע וגוזל ממני זמן רב עד שאני שב ללימודי, אולם בכל זאת לדחות אדם מישראל הוא קשה יותר.

חזיק חומש אחד מחמשה חומשי תורה של חבירו

ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה, אתא לקמיה דריש גלותא א"ל לדידי חזי לי ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי והוו שוו מאה זוזי זיל הב ליה תלתין ותלתא ותילתא.

בספר בית יעקב (ח"ו"מ סי' שצד ס"ו) כתב לדייק מדברי הגמרא שעל אף שבקציצת הדקל האחד, ירד גם ערך הדקלים האחרים, אינו משלם אל על הפסדו של דקל זה, כלומר שלושים ושלוש ושליש. ומכאן הוכיח לנידון האחרונים על הגונב חפץ המורכב מחלקים כגון חומש אחד מחמשה חומשי תורה שאע"פ שערך כולם ירד מחמת הנזק אינו משלם אלא נזק החומש שהזיק.

בנידון זה האריך בדברי גאונים (כלל צו אות נח), וציין לשו"ת זרע יעקב (סי' ז) שהוכיח לנידון זה מדברי הגמ' לקמן (נט:): עיי"ש, וכן במשכנות הרועים (מערכת ש אות כח) נשאל כיצא כזה, בראובן שהשאל לשמעון ב' צמדים משובצים במרגליות יקרות ואבד א' מהנה כיצד ישלם, כי בהיותם מחוברים שוים מנה, ועכשיו אינו שוה הצמיד הראשון כי אם ארבעים, וראובן תובע שישלם לו חצי המנה של הצמיד שאבד, ועוד לו מה שנפחת מדמי הצמיד הנשאר. וע"ע בשו"ת רב פעלים (ח"ג ח"ו"מ סי' ה) שהאריך בנידון זה, וכן בשו"ת הליכות ישראל (סי' סא).

השתתפות שכנים בדמי הגג למניעת התפשטות

שריפה

בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' קנח) כתב, מעשה שהיה בא לפנינו אחר השריפה הגדולה פה קהילתנו שנת תמ"ט לפ"ק שנשרף כל הק"ק, ואחד הבתים היה בעל כמה קומות, ובעל הדירה שבר גגו כדי שלא תתפשט השריפה, וניצל הבית, ואחר כך תובע לתחתונים שיתנו גם המה מעות לבניית הגג מחדש שהרי על ידו ניצל ביתם מהשריפה.

בתשובתו כתב עפ"י דעת הראשונים שאחד שמבריא ארי [נזק] מנכסי חבירו שאינו נוטל שכר, היינו כשאין הדבר ברור שיבא חבירו לידי הפסד, כגון שהארי רחוק, אבל אם הדבר ברור וקרוב לוודאי שיבא ההפסד אז ודאי נוטל שכרו, וא"כ כאן בנדון זה הוא ג"כ קרוב לוודאי כיון שכל סביביו אכלה אש, והגג של עצים ששכיח שתבא שם האש. והצלה זו הצלה מצויה, שכן הדרך אצל כל שכיני השריפה לסלק הגגות כדי שלא יאחו האור בהם.

ועיי"ש שדן אם יש מקום לומר ולפטור התחתונים כיון שהעליון היה צריך לעשות הצלה זו בשביל עצמו, וא"כ התחתונים הרי הם כמו זה נהנה וזה לא חסר, וכתב לחלק בין דבר שנוגע לכלל הציבור ובני הק"ק, שבאופן זה כולם שהם בכלל הצלתם צריכים ליתן לסיוע ההשתדלות כדי שלא יהא כקדירה של שותפים ויבא לידי סכנת ציבור, לכך צריכים כולם ליתן לסיוע השתדלות, משא"כ ביחיד המדיין עם יחיד, כל שזה נהנה וזה לא חסר א"צ ליתן לסיוע, אם לא ירד מלכתחילה על דעת להציל לשניהם.

השתתפות בדמי שמירה

בשו"ת אבן ישראל (ח"ט סי' קמא) נשאל בדבר מקום שהדרים בקצה המקום הם סמוכים לשכונת הערבים, ומחמת שנתרבו הגניבות אצלם, הוצרכו לשכור חברת שמירה כל לילה, ועתה הם באים בטענה לשכניהם שדרים בחלק העליון של המקום שגם עליהם להשתתף בהוצאות כיון שאם הם לא היו גרים בקצה, הרי הם היו קרובים לשכונת הערבים והיו גונבים אצלם.

בתשובתו כתב, שאם אלו שדרים בחלק העליון יוכיחו שלפני שבאו השכנים החדשים הדרים בקצה לא היו הערבים גונבים אצלם, בודאי העליונים אין עליהם שום חיוב להשתתף בהוצאה זו, שהרי מוכח שכל מעשי הגניבה אינם אלא משום הקירבה לשכונת הערבים, ולאלו שדרים בגובה המקום אין שייכות לגניבות.

ואף אם יתברר שקודם שבאו השכנים החדשים היו גניבות אצל הראשונים, יש לפטור את הדרים בגובה המקום מלהשתתף בשמירה, שהרי התחתונים הם בגדר מבריא ארי מנכסי חבירו, ומבואר בסוגיין שחבירו פטור מלשלם, ומבואר בראשונים שאם אין הפסד להמבריא או שזה מדעתו הרי זה בגדר מבריא ארי, ובנידון זה גם אין להם הפסד שהרי בין כך צריכים לשמירה, וגם לא ברור שינזקו, וא"כ בודאי הוא מבריא ארי, ופטורים מלהשתתף בהוצאות השמירה.

אמנם דן שם שמא יש לדריים למטה לטעון שהם עצמם החברת שמירה עבור הדרים למעלה, וכתב שהיות שהם לא באו לדור במקום זה בשביל לשמור על הדרים שם, ולא ציוו עליהם לשמור, אין שום חיוב לשלם להם מצד הדין.

הסתרת מעשיו הטובים

בספר חסידים (סי' טו) כתב, שורש ענוה במקום שיש גדולה וכבוד ירחיק עצמו, ולא יכלול עצמו עם שאר בני אדם, כיצד, שהיה לפני רבו וזכר קושיא, או תמיהה אשר תמה, או תירוץ אשר תירץ, אל יאמר לרבו או לחבירו כך תרצתי או כך הקשיתי, אלא כך הקשית כדי שלא יהנה לבבו ועוד יתן לחבירו או לרבו הכבוד ולא לו.

סוף דבר כל מה שאדם יכול למעט כבודו כדי להגדיל כבוד יראי ה' צריך לעשות וכו', אל יעמוד אדם במקום שמשבחין אותו, שאי אפשר שלא יהנה בו.

כל זכויות שאדם עושה ואין בו ענוה, כמו תבשיל בלא מלח, וכל ענוה שאין בו יראת שמים כמאכל בלא תבלין.

בפלא יועץ (ערך יוהרא) הזהיר על כל דבר חסידות, שלא יעשה בפרהסיא, אלא מי שקנה שם טוב ומוחזק בחסידות שיודע בבירור שכל העם עונים אחריו מקודש, ואין מי שידבר עליו תועה, אבל אם אינו כן, ההעדר טוב ולא יעשה דבר חסידות אלא בצניעא, ולא ישנה בפרהסיא ממנהג המדינה, ומוכיח מסוגיין שאין לשנות ממנהג המדינה מחשש ליוהרא וכדו', שהרי חבשו את אליעזר זעירא מפני שחשדו בו כן.

בגדי לבן בשבת

בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קנב) כתב, אשר בקשת לברר ולהורות הדרך אשר ילכו בה אנשי מעשה בבגדי לבן בשבת אם יש חשש משום יוהרא. דע לך שבכמה מקומות חששו חכמינו ליהורא אפילו בהתנהגות איזה חומרא וכן גבי אלעזר זעירי דהוי מסיים מסאני אוכמי ואמרו לו דבי ריש גלותא את חשיבת לאיתבולי אירושלים סבור יוהרא הוא, וכן מצאנו בעוד מקומות. וא"כ שעכשיו שכמה גדולי ישראל הולכים במלבושים שחורים בשבת וא"כ אם אחד מני אלף רוצה לומר אקיים דברי המקובלים שכתבו שמצוה לילך במלבושי לבנים בשבת אין לך יהורא גדולה מזו וראוי לנדותו אם לא שהוא מפורסם בחסידות וכל מעשיו לשם שמים.

עוד כתב שיתכן שבזמנינו שכולם הולכים בשבת עם בגדי שחורים, אם ילך אחד עם בגדי לבן הרי הוא כחתן בין האבלים ואין שבח ושמחה לו, ושמחה נהפכה לתוגה [כמו שאמרו בנדה (כ.א) אמר ליה ר' ינאי לבניו בני אל תקברני לא בכלים שחורים ולא בכלים לבנים כו' לבנים שמא לא אזכה ואהיה כחתן בין אבלים], והמקובלים לא דיברו אלא בימיהם שלא היו לובשים שחורים, משא"כ במדינותינו הוי כחתן בין אבלים, ועוד בדורות הללו יש לחוש לזחוחי לב ובפרט בזמנינו בעו"ה תחתונים למעלה עומדים במקום גדולים ונתקבלו בקהלות גדולות על ידי שררות וכספים המכחישים ומיד רוצים לדמות לאותן גדולים שהיו מימי קדם שהיו מפורסמים לחסידי וקדושי עליון שכל מעשיהם היו לשם שמים והיו לובשים בגדי לבן, לא כן עתה שנתרבו יהורי לב כל אחד אומר גדול וחסיד אני על כן אהובי ידידי ראוי להיות מכת הצנועים והצנע לכת וכל הלבבות דורש ה' יחד ולדעתי יצא שכרו בהפסדו, ואם רוצה לצאת ידי שמים ראוי להתנהג כשיבא לביתו ללבוש בגדי לבן ושם אינו חשש יוהרא כולוהו האי, אבל בפני המון עם בבית הכנסת הוא כחתן בין אבלים ויש לחוש ליהורא, ושב ואל תעשה עדיין.

ניתוחי מתים להצלת נפשות

בספק זה אם מותר לאדם להציל עצמו בממון חברו, תלו הפוסקים נדון נוסף, אם מותר להנות ממת כדי להנצל ממוות, שאלה זו מצויה בזמנינו בנידון השתלת איברים ממת שיש לדון שאף אם עובר בזה משום ביזוי המת מ"מ משום הצלת נפשות יש להתירו, אך יש האוסרים (עיין שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' רי, מנחת יצחק ח"ה סי' ז, אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קעד).

שורש הדברים מבואר בשו"ת נו"ב (מהדו"ת יו"ד סי' רי) ובשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שלו) שהתירו לנתח מת אם יש שם חולה כזה ויש לפנינו פקוח נפש.

אולם בשו"ת בנין ציון (ח"ה סי' קסז, קסט, ח"ב סי' קעג) כתב עפ"י דברי רש"י בסוגיין שאסור לאדם לגזול ממון חברו למען הציל עצמו ממיתה, שלפ"ז כ"ש דאסור להציל עצמו בקלון חברו דכבודו חביב לו מממונו, ואיך נאמר דמשום פקוח נפש של החולה יהיה מותר לבזות ולנוול המת דמסתמא לא מחל על בזיונו, ואפילו לשיטות הראשונים שאם משלם על הגזילה מותר, מ"מ בנידון זה לא שייך שישלם לבסוף שא"א לשלם למת את בזיונו. ועוד בשלמא לענין הצלת עצמו בממון חברו יש סברא שמותר כיון שהגזול בעצמו חייב להציל חברו בממונו משום לא תענווד על דם רעך, לכן מותר להציל עצמו בממונו דלא מידי גזלו כיון שהוא בעצמו היה חייב בזה, אבל בנידון השאלה לא שייך לומר כן, דאין על המת חוב להציל את החי, כיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות.

ובשו"ת אבן ישראל (ח"ה סי' קה) כתב שאין ליקח ממון חברו באופן של פיקוח נפש רק ע"מ לשלם, ולכן כתב שם בנידון השתלת כליה מאדם חי שכיון שלא שייך לשלם על זה שהרי מההספ לא יהיה לו כליה, ואפילו אם יש בשוק מחיר לכליה, מ"מ בריא לא ילך לקנות כליה עבור עצמו, א"כ א"א להציל עצמו בכליית חברו שהרי אינו ניתן להשבה, עיי"ש.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' ט) כתב שגדולי הפוסקים (נו"ב וחת"ס שם) הסכימו שבמקום שאין חולה לפנינו הצריך לזה, רק שרוצים ללמוד חכמה אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה, בודאי לא דחינן משום זה שום איסור תורה, ואפילו איסור דרבנן, שאל"כ יהיו כל מלאכות הרפואה שחיקת ובישול סממנים והכנת כלי איזמל להקזה, מותר בשבת, שמא יזדמן היום או בלילה, חולה שיהיה צריך לזה, ואפילו רופאים מהאומות אינם עושים ניסיון בחכמת הניתוח בשום מת, כי אם בהרוגים ע"פ משפט או במי שמכר עצמו בחייו לכך, ואם ח"ו מקילים בדבר זה, א"כ ינתחו כל המתים, כדי ללמוד סידור האברים הפנימים ומהותן כדי שידעו לעשות רפואות להחיים, ואין שום צד להתיר, אלא אם הפקוח נפש לפנינו. אבל בעל הערוך לנר בקובץ שומר ציון הנאמן, והגאון מווארמס ז"ל ס"ל לאסור אפילו אם הפק"נ לפנינו, ובטעם האיסור עיי"ש שיש שכתבו משום ניוול המת, ויש שכתבו משום איסור הנאה ממתים.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

כפתור השבוע

עד שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב שאלני אם נאמר בהן טוב אם לאו

י"ל הנה למען ייטב לך בודאי לעולם שכלו טוב, אך למען יאריכו ימיך י"ל בעוה"ז, על כן הוסיף בשניות למען ייטב לך לעוה"ב, אבל בראשונות דפסק מלאך המות מהם, ע"כ למען יאריכון ימיך, היינו עולם שכולו ארוך, ולא צריך תו למען ייטב לך, ולק"מ מ"ט לא נאמר כי טוב הרי נאמר. אלא רש"י פי' בחומש למען יאריכון ימיך לדיוקא, ואם לא יכבד אז יקצרון ימיך, ולא נאמר יאריכון לטובה ולשכר אלא להרעה לדייק אם לא יאריכון יקצרון, וא"כ ק' שפיר למה נאמר ולמען ייטב לך, והוא השיב זה לפי הנחתך שלא נאמר טוב ושכר בראשונות אלא דיוק של עונש, אבל אני איני יודע ואיני מחליט, זה אפשר נאמר בהם טוב, פי' למען יאריכון לשכר וטובה נאמר, ולעולם שכולו ארוך, וא"כ תו לא צריך למען ייטב לך, אלא בשניות שכבר קלקלו מעשיהם ונגזר מיתה, יש לפרש למען יאריכון ימיך בעוה"ז, הוצרך למען ייטב לעולם שכולו טוב.

(דרשות חתם סופר, ח"ג לשבועות)

כיון דנקטי להו ניגרא ברייתא בעי נטירותא יתירתא

יש לרמז לפי מה שהקשו מדוע מצות נר חנוכה לא נאמר במשנה רק בברייתא, ומתצו, יען כי מרמזת על נצח הוד בחינת רגלים, לבר מגופא, על כן נאמרה בברייתא שהוא מה שלמדו לבר מבי מדרשא, עיי"ש [עיינן בעבודת ישראל לחנוכה בד"ה ואמרו בגמרא]. וזהו כיון דנקטי להו ניגרא ברייתא, היינו, בחנוכה המרמז על הרגלים שהם לבר מגופא, על כן בעי נטירותא יתירתא שהוא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל, מה שאין כן בכל השנה די בשמירת המזוזה לבד.

(אמרי נועם, לחנוכה)

אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה וכו'

'יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו' (קהלת ז טו), הנה אמרו חז"ל אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה וכו'. וז"ש יש צדיק אבד בצדקו, זה בא, משום ויש רעה מאריך ברעתו, ואינו חוזר בתשובה.

(חשב סופר, לסוכות)

אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה וכו'

קשא מנא ליה דפוגע בצדיקים תחלה, דילמא פוגע בכולם בשוה ואין קדימה לצדיק, ומה דנקיט צדיק תחלה אין הוכחה דמקדים לצדיק, אלא לעולם שוין הם, אך אי אפשר למנקט שנים שוים בבית אחת, ומוכרח להקדים אחד מהם. ונ"ל בס"ד, דאם הם שוין בזה, הוה ליה להזכיר רשע תחלה, כיון דהוא דבר של פרענות, וידוע דבקללה מתחיל מן הקטן, אלא ודאי שינה המנהג להזכיר צדיק תחלה, ללמדך דהוא קדים בפורענות.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבגדאד)

"משנת המועדים" לימי הפורים מבית ממלכת התורה 'עוז והדר'

עורכי 'משנת המועדים' הלא המה מאות אברכים תלמידי חכמים מופלגים, היושבים על מדוכת העריכה בהיכלי התורה של 'עוז והדר', ובוחנים בעין מקצועית כל תג ותג, לנפותו מכל רבב של שגיאה או שיבוש, לא ינוחו עד שתושלם המלאכה בשיא שלימותה. כשהכל נעשה בהכוונתו של נשיא המכון הגה"צ מוהר"ר יהושע לייפער שליט"א, מחשובי הרבנים בארה"ב, אשר מקריב את כל עיתותיו וכוחותיו למען קיומו ותפעולו של מבצר התורה 'עוז והדר', ומחזיק בדביקות מופלאה את אפיקי היצירות התורניות של 'ממלכת התורה' שהקים בעמל רב.

מלאכה זו נעשתה בבית המדרש ובהיכלי הכוללים של 'עוז והדר' בבית שמש, בראשות הרה"ג ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א, שבמסגרתם יוצאים לאור עולם כמה מיצירות ההוד של 'ממלכת התורה' - עוז והדר', כמו 'התלמוד בבלי המבואר' - מתיבתא'; 'משנה ברורה המבואר'; פרויקט 'מקראות גדולות', כמו גם החיבורים הנפלאים על 'פירושי רש"י על התורה' ו'אור החיים המבואר', ועוד כהנה רבות וטובות.

די בהצצה חטופה אל בין בתריה של היצירה, בכדי לזהות בה את טביעת האצבע המוכרת מספרי 'עוז והדר', שלומדי התורה כבר הכירו בהם מימים כמבחר תנובותיה של עולם הספר התורני, ובחרו לשנות את משנתם דוקא בספרי 'עוז והדר', ומשום כך הם מצויים תדיר על הסטנדרים הישיבתיים, במרכז ארונות בתי המדרש והספריות, ובבתייהם של חובבי התורה ומרביציה.

זו הסיבה, שמשנת המועדים לימי הפורים, בהיותה רב-גונית ומכילה כמה פנים, נהפכה להיות המתנה האידיאלית והמכובדת אותה מגישים להורים, למג"ש או למלמד. ואכן שימושית היא ותועלתית לכולם. ובפרט המהדורה הנוכחית, שמוצגת בתוך מארז יוקרתי ומהודר, המכבד את הנותן ואת המקבל גם יחד, היא ראויה יותר מכל להינתן ב'משלוח המנות'. את הספרים ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות ובמוקד המנויים שמספרו 1800-22-55-66

ככל שלימוד התורה בימים אלו נחוץ והכרחי, כך רבים הם המפריעים לו. הטירדות והעיסוקים במצוות החג מונעים מרבים את היכולת לעסוק בהלכות החג כמבוקשם. זו הסיבה שראו ב'ממלכת התורה' - עוז והדר' את הצורך להוציא לאור עולם את הפרויקט הגדול 'משנת המועדים', שהוא ליקוט עשיר ומגוון של כל ענייני היום, במשנה ובתלמוד, בהלכה ובאגדות חז"ל, בספרי השו"ת, במאמרי החסידות ובסיפורי החג מגדולי הדורות זי"ע. מטרתו היא להגיש לפני מבקשי ה' את כל משנת המועד ערוכה כשולחן ערוך ומוכן, בהידור ובפאר מושלמים.

רוב החיבורים המובאים ב'משנת המועדים' הם אלו שכבר ראו אור עולם במהדורות פאר והדר מבית 'עוז והדר', ונאספו כעת אל תחת קורת הגג של פרויקט אדיר זה. דבר המעלות של ספרי 'עוז והדר' אינם בגדר סוד, וטיבם ואיכות ספריו, הם שכבשו את ליבם של קהל הלומדים בכל הקהילות, בכל הרמות ובכל התחומים. נמצא אם כן, שיצירת 'משנת המועדים' הערוכה ברובה על ספרי 'עוז והדר', היא העידית שבעידית בתורתם של המועדים, ובוודאי תענג את לומדיה בעת החג, כמאמר הירושלמי 'לא ניתנו שבתות ומועדים אלא כדי לעסוק בהם בדברי תורה'.

פרויקט ייחודי זה, הנערך בהשקעה גדולה של משאבי כסף וכוחות, הפיק את התועלת שציפו ממנו. שני הכרכים על ימי הפורים כוללים את מגילת אסתר עם כל מפרשיה, מתיבתא על כל מדוריה, מהרש"א, ילקוט מפרשים, לוח התאריכים, משנה תורה להרמב"ם, מפרשי היד החזקה, משנה ברורה המבואר, ערוך השולחן, שני לוחות הברית, קדושת לוי, תפארת שלמה.

מהדורה חדשה ומיוחדת יצאה בשנה זו, שמלבד תוספות חשובות היא מכילה גם מדור חדש של מבחר ענק מסיפורי חסידים ומעשיות מגדולי הדורות נבג"מ. הסיפורים נבחרו בדקדוק רב על ידי עורכים מוכשרים, שבדקו את אמיתותם וחקרו את שורש מקורותיהם. הסיפורים נערכו בשפה עשירה וקלה, המיועדת לכל אחד ואחד, בו יוכל למצוא מרווה לצמאוננו, ולהשביח את תחושת השמחה בימי החג.

מהדורת הש"ס המבוארת היחידה עם כל המעלות והחסויות ללומד:

- ☞ תבנית הגמרא מתוך תלמוד בבלי' עוז והדר מהדורת פריעדמאן עם כל המעלות והחסויות על הדף, כולל 'הנחות וצינונים' המכיל את כל ההערות החשובות ללומדים.
- ☞ משנת הראשונים - לקט ביאורי הראשונים על דרך הפשט מודפס על הדף.
- ☞ פירוש המהרש"א על הש"ס מהדורת 'עוז והדר' עם ההנחות והערות'.
- ☞ הביאור מבוסס על פי פירוש רש"י והראשונים וכל ספרי המפרשים, ונערך באופן יסודי כדי עורכי ש"ס 'מתיבתא'.
- ☞ הביאור הייחודי על הדף, הינו פרי יגיעה ומטמחות מיוחדת של 'תמצות' מתוך הביאור הערחב מטהדורת 'מתיבתא' הטלל את כל הפירושים שיש על הדף.
- ☞ הביאור ערוך בלשון הקודש ובשפה ברורה, ללא עיבוד ומורת זר חול בקודש ח"ו.
- ☞ המהדורה היחידה שנערכת על טהרת הקודש, בידי צוות ענק של יראי שמים, רמ"ם תלמידי חכמים ומורי הוראה, בהסמכת ובהכונת גדולי ישראל שליט"א.
- ☞ הביאור מולל - בדרך כלל - עמוד אחד בלבד מול כל עמוד גמרא, ייחודיות הביאור בא לידי ביטוי במקומות הטעונים הסבר רב, בו הביאור מתרחב גם מעבר לדף אחד ללא דילוג בשום הסבר נחוץ.
- ☞ עיוני הפשט - מדור מיוחד בסוף המסכת עם הקושיות והתירושים המרכזיים וההערות החשובות בכל סוגיא. כך יוכל כל לומד להשיג את הבנת הנקודות העיקריות של הסוגיא.
- ☞ סיכום כולל של מהלכי הגמרא ומסקנותיה.
- ☞ הקדמה מקיפה לכל מסכת.
- ☞ מושגי המסכת הקדמה למסכת בה מבוארים כל המושגים המובאים במסכת זו.
- ☞ מבוא קצר בתחילת כל סוגיא המסייע להבין את נבכי הסוגיא.
- ☞ הביאור נוסח לאחד עריכתו ע"י צוות תלמידי חכמים מומחים ללשון, כדי להעניק ללומד פשטות ובהירות שתלווה אותו לאורך כל מהלך הסוגיא בקו אחד וברור.
- ☞ עימוד מאיר עינים שאין דומה לו, חד וברור באותיות משיבות נפש.
- ☞ מודפס על נייר קרם משובח וצורת חו"ל (ללא חילול שבת ח"ו).
- ☞ כריכה איכותית טפוארת מסקאי עבה במיוחד, הנשמרת לאורך שנים רבות.

תלמוד בבלי המבואר

שפה ברורה

לראשונה בעולם התורה

כל מסכת מבוארת בכרך אחד בתוספת מדורי עיון והלכה המהדורה היחידה שזכתה לברכתם ולהסמכתם של כל גדולי ישראל שליט"א

כרך גדול
99 ₪

כרך פנימי
79 ₪

חדש!

שפה ברורה מסכת בנא קמא

עד כה הופיעו מסכת סוכה - ביצה, גיטין, קידושין

למבקש ולמילק מהלך ומלך!

להשיג גם בכרכים
וגם בחוברות

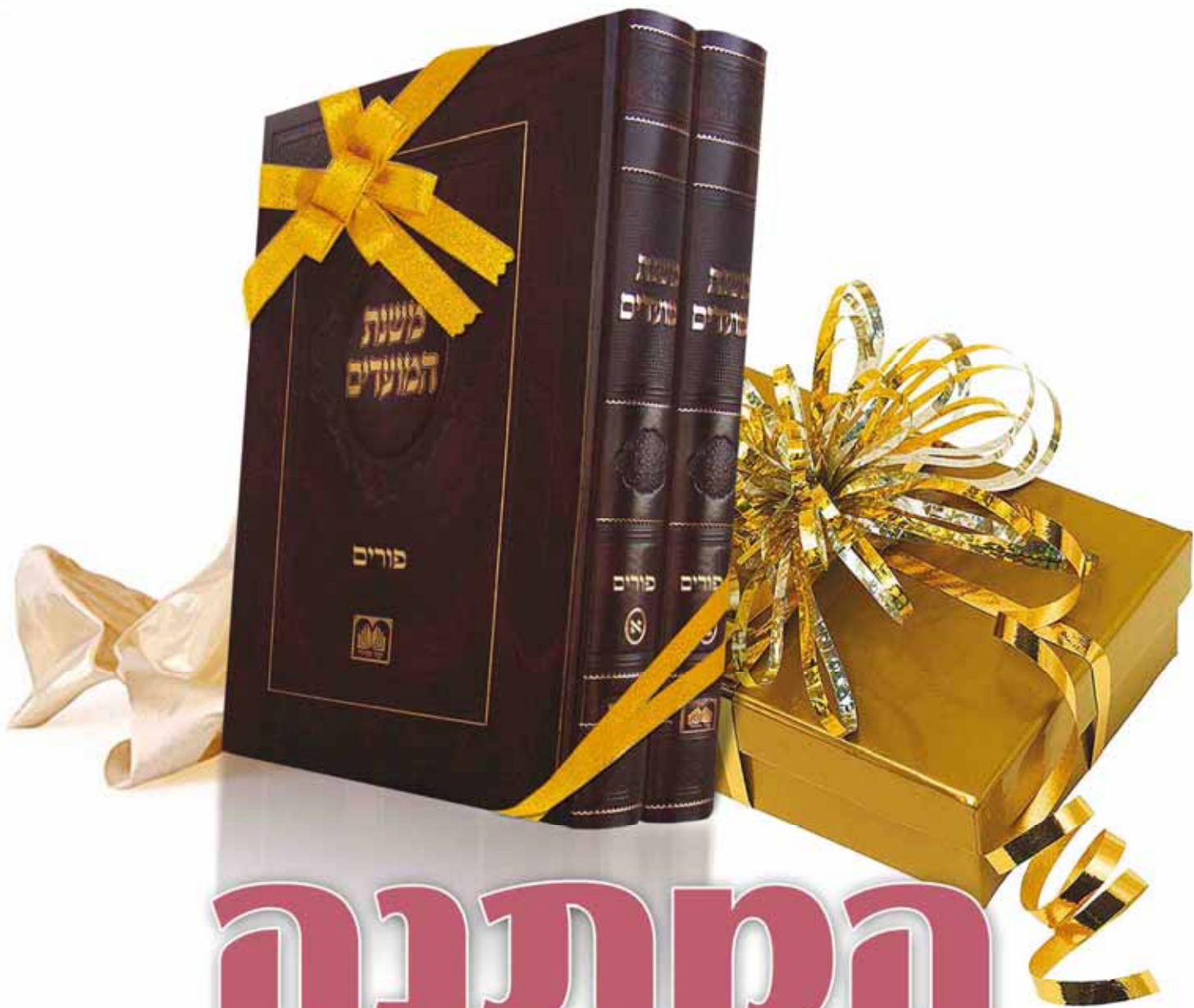
מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה

המתנה

משנת המועדים לפורים

מיטב ספרי ממלכת התורה עוז והדר
אסופים בשני כרכים מפוארים, מתנה יהודית מקורית

מגילת אסתר עם כל המפרשים, כפתור ופרח על מגילת אסתר, תלמוד בבלי המבואר מתיבתא, מהרש"א, ילקוט מפרשים, ביאורי רש"י, ביאורי התוס', ילקוט ביאורים, אליבא דהלכתא, תמצית הדף, כפתור ופרח, לוח התאריכים, משנה תורה להרמב"ם, מפרשי היד החזקה, משנה ברורה המבואר, ערוך השולחן, שני לוחות הברית, קדושת לוי עם ציונים והערות, תפארת שלמה, מהדורה חדשה עם תוספת של סיפורים ומעשיות מצדיקי הדורות.

מוקד מנויים:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה